

AMAYAGA

By Alexandre Kimenyi

Reka mbaratire intara y'amataba atagira uko asa

Aho abato bayaga itoto

Aho batuye abategarugore bateye neza

Batigisa amatako atatse amatana y'imitamu

Bafite umutima utuje mu gituza

Batwite ubutwari butamirije urugwiro

Batoza ibitugu biteretse amajosi y'imitarati

Bagatetesha amatama atonnye ibitwenge.

Amaso abahanze imboni ntahaga

Abaharikira rimwe ntahagarike kubaharara

Akananirwa guhumbya kubera guhimbarwa

Wababona ibyano ukabira ibyuya

Wabarora ingendo bagorora ingingo ugahinduka indembe

Yarabaremye ntiyabaremaza

Barakumara iyo bagendera ikimero

Uko bameze ubura aho ubakema

Umubiri wose urera ibibero biberewe n'amaribori.

Abahungu b'aho ni abahigi bakaba n'abahizi

Izo ntware gutwara umuheto birazizihira

Ni abasore basobetse imbaraga

Ku rugamba ntibahaba ingimbi

N'ubwo ari indondogozi ku bo bakunda
Izo ndatwa ni indongozi
Ntibadindira bumvise induru.

Reka mbatsitsimurire amatsiko
N'ubwo mpaheruka inzira kuri Nzeri
Ako karere kararanye uburere
Ngiye kuvuga mu muvugo ni ho mvuka
Amayaya akwiye amagana ni ko hitwa.

Ndatangirira ku murenge w'ikirenga
Mve ku birenge bisasiwe n'Agasasa
Bikiyorosa ibirago by'imigaga n'imigunga n'imigenge
Nzamuke nywugwe mu ntege
Ntambuke umucyamu umbere umucyo
Ningera mu rubavu nshire ishavu
Mu gituza cyawo ni ho dutuye
Mu Mahoro ni ko tuhita
Ningera mu bitugu ndagira ituze
Mpora mpakumbura ni mu Bikumba
Ndakomeza nterere ako kanunga
Nongere intege nzinginge
Zingeze ku mutwe wa Mutima ari ho mu Bitwa
Nicare hafi y'ibicu
Intebe y'inteko nyitengamaremo
Mpimbe ayomarembo anteretse imbere.

Ariko reka mbanze neurike amaso
Neurure umubyimba w'uyu murambi ukabya umurimbo
Uratambuka ukawutambika ukawuharamba nturambirwe
Mu ku ibumoso uhagatiye umuhana
Ufite imiharuro ihatse imiharata ugatengatira Ikizengati
Mu ku iburyo ucigatiye Ibigarama
Ukenyeye uruyange rusa n'inyange
Ukitera amahundo ku muhindo
Umushumi unyosha uwukirigita umukondo
Uwo mukandara uwukanda mu nda
Uhora uhinda imodoka nturahindana
Wahindutse umudugugu imiduga iraduhira
Nyirabayazana ni peyizana
Ku kibero hakuno y'i Kibirizi hariho ikibibi
Cyaratutumbye kiba inganzamarumbu
Kirashibuka amashami aragishima
Irya Nyakanga iyo rimennye agahanga
Uwo munyinya waramenyekanye
N'igiti cy'urugangazi witwa Rugara
Nkubito y'Imanzi ni ho yamariraga imanza
Isata y'isatura yayirangirijemo urusasu
I Matara yahagaritse mugara
Urwamu rw'imbunda rugakwira u Rwanda
Ab'i Mututu n'i Rutete bari baratutubikanye ubwoba
Bakavuza impundu
Abagore b'i Mpanda bakambara impumbya
Imbuye yose igakoma yombi.

Kurebera hano Maraba na Marabage
Usanga ari amarebe akurembuza
Gisasa na Gisayura bisa n'amasimbi
Ku Rutarerwingwe hameze nkaharabwe ingwa
Uhereye i Muhero ugaterera Gatara
Uciye ahahoze ari kwa Condo
Ugacunshubuka ugana ku isoko
Ukiburukira i Bugari ku ntyoza z'i Ntyazo
Iyo amajuru yabiye ikawa ikarabiriza rimwe
Usanga urwo ruhererekane rw'urwererane
Rwabaye urukerereza.

Iburengerazuba Ubuhanga ni bwo bihangikanije uruhanga
Zanywanye igihango ku manywa y'ihangu
Kagunga ibwerekeje umugongo
Inzira ijyayo uri ku Ruyenzi
Ni ukwihina mu cyanzu mu cyayi cyo mu Cyiri
Abakire b'i Cyotamakara bahafite icyate
Ifumbire yacyo imanuka i Gafumba.

Aho rirasira ahasiganira n'Ubugesera
Abasare gusesekarayo banyura i Busoro
Abasore baho basokoza ibisage
Abasaza usanga basurana basekera ku gisoro
Imisozi imisange n'imisagara ni yo iyisakaye
Indi nzira ijyayo ni yo ku Ruteme

Ugateremuka ku mugunguzi wo ku Kurugunga
Aho igare rigarika ingongo n'ingarisi
Ugatambika umurambi urambitse imbere
Ukambuka Nyarubogo y'amazi y'urubogobogo
Ugafata akayira ko ku Muyira
Ugasatira misiyoni ya Nyamiyaga
Ukamanuka winjira i Murinja.

Ku majyepfo mu mpande z'u Burundi
Harahinda imirindi
Akanyaru ni ho kanyura
Kakoga urwo rufunzo
Kakibira muri Cyohoha
Kagaserukira mu Bugesera
Kahagera kakaba Akagera
Kahagonganiye na Nyabarongo.

Reka mpindikire ndebe ibinyihishe inyuma
Amaso anyuremo anyurwe
Mbibashushanyirize nishimye
Ntere imyoma ntambe imyato
Ndebe ayo masambu ari ku isamburuma
Nsingize izo nsika z'iyi ngoro nsozereze ku Busanza.

Saruhembe igaritse amahembe
Ijosi rinigiriye amasimbi

Yarimbye ngo bayihembe
Maze abasizi bayihimbe
Shari yarushijeho kuba ishoti
Yashize isoni ikura ishata
Yisakambuye impinga
Yiyambura umubyimba
Ngo tuyishime ubushishe bwayo
Nyamure n'ubwo iri kure
Yasumbye Mugandamure y'abaswayire
Ngo nayo imurike ntigire abaswa.

Reka mvuge n'imigufi idafuha
N'ubwo ari inkuku iteretse imfizi
Imfura zayo ziramira imfubyi
Imfuruka zaho zifubika uruhongore
Inyana ntizinyagirwe
Bagahorana umuhango wo guhora bagaba
Abo bagabo bakaba abagabe
Dore ko badahira birahira.

Maze Ingendombi imbise
Dore ko ihora ikubita imbisi
Ifite ibitare bishinyitse bishinyagurira ishinya
Amano ikayananiza agacumbagira ubunana
Abayacikaguritse bagacumbika
Inkubite izamba njye kuvumba i Cyimvuzo
Hahora ari ahambere ku musemburo

Ninitsamura banyihere umutsama
Intwererano ninyishima nti dukire twese
Ntabaguze mu ntabire z'i Cyitabaye
Nambuke Urwimbo
Nsige Gisagara inyuma
Nurire Akaririsi kareresha ibisabo
Nsura abana batagira uko basa Kalisa, Umulisa na Kabalisa
Nakire Mugina na Bugina
Njye mu Gati kwa Gitimujisho
Mfate Kayanza ngana i Nyanza
Umuhanda wo mu Ruhango nywereke igihandure
Ndamutse Agasoro na Mutende
Ningera i Kavumu umuvugo uvumere
Ngane mu Ngorongari
Aho ndahisanga
Uwo musozi usangiye isura n'umusangano n'Isonga
Nsatire Rusatira
Nduhukire i Kiruhura
Ijuru niryijima nzimirize i Kibinja
Yegeranye n'i Cyegera
Nsezere njye gusinzira
Urusango rw'insano rutansindisha.

Ngayo Amayaga ahora ayagirana
Yagiraga amariba meza
Amariza yayashotse akaba iribagiza
Amashashi ntiyirirwe agisha

Isha ntizishirane abahigi
Impondo n'imondo tugasangira amahundo
Ibibondo bigatoba utwondo
Bakabasasira bariye amasasa
Imisagara igasigara batarinze gusaranganya
Imimuna ikabahora mu munwa no mu minwe
Ntibagire inzara n'inyota iminyonza izitiye inzira
Iminazi ntitume bananirwa
Barya amakomo bagakomera
Hagakomoka imikoma idakomakomwa
Ibangwamo n'abahanga imiheto y'impotore
Ibifoteri ntibiyifore igifunga
Ikabashwa gusa n'abakogoto b'inkotanyi.

NB: Uyu muvugo wahimbwa muri za 1980 mbere ya jenocide y'abatutsi yabaye muri 1994. Abo bose navugaga muri uyu muvugo, barishwe. Amazu yarashenywe, nta n'ibisigazwa by'amatongo. Ubu hose ni ibigunda, imihanda yabaye ibisibage.
